

156. Felsővadász határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Sza, Kö

2004. április 8-án lakossági bejelentés nyomán helyszíni szemlét végeztünk a település határában.

Semjék-dűlő: A Várdomb közelében egy kb. 250×90 m-es szántott területen új régészeti lelőhelyet fedeztünk fel. Itt nagy mennyiségben és sűrűségben találtunk középső neolitikus (bükki kultúra?), kora bronzkori (hatvani kultúra), késő bronzkori, császárkori és középkori (13. század?) telepleleteket. A lelőhely teljes hosszát és szélességét a környező területek fedettsége miatt nem tudtuk megállapítani. Közvetlenül a Kupáról Felsővadászra vezető műúttól K-re, Felsővadász község előtt, É-ről, K-ről és D-ről is bozótos, nádas területtől körülvéve helyezkedik el.

Várdomb: Az innen származó leleteket az előző év során a helyiek által homokbányának használt dombnál gyűjtötték, az ismert és gazdag régészeti lelőhelyen, a védett középső bronzkori erődített településen. Legutóbb terepbejárást a Várdombon 2000 májusában Koós Judit végzett, 2003. július 3-án pedig légi felvételt készítettünk a lelőhelyről.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA – CSENGERI PIROSKA

157. Fiad, Betyár-dűlő

(Somogy megye) Kk, Ú

2004. április 19-én bejelentést kaptunk, hogy a Kossuth utca 54. sz. telek (hrs.: 1/2) kertjének végében egy dűlőút vízmosásában, kb. 40×50 cm-es „agyaglapot”, és fekete cserépdarabokat találtak. A vízmosásban az útra merőlegesen csontvázmaradványokat is megfigyeltek.

A helyszínen a Kossuth utca 52–54. számú házak telkének Ny-i végénél, a dűlőúttal párhuzamosan elhelyezkedő É-D-i irányú telken a szántott területen és a búzában sok késő középkori, újkori cserepet lehetett gyűjteni. A bejelentő szerint egy uradalmi major kertje volt ezen a helyen. A K-Ny-i irányú dűlőút É-i oldalán, egy dombon ma is látszik egy juhkarám kerítő árka.

A dűlőutat kimosta a víz. Egy edénytöredékekkel kitapasztott, jól átégett sütőfelületű kemence maradványaitól É-ra egy csontváz koponyáját is felszínre hozta a vízmosás. A kissé DNy-ÉK tájolású, erős csontozatú férfi csontváza a kemencéből kimosott hamus réteg (vagy a kemence hamus gödre?) alatt volt. Az egészet nem tudtuk kibontani, így a csontokat visszatemetjük.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

158. Fonyód, Fehérbézsény

(Somogy megye) LT, Á, Tö, Kú

A lelőhely (M7 S-33) Fonyódtól DK-re 3 km-re, a Kaposvár-Fonyód műúttól K-re, az úgynevezett Fehérbézsény-pusztá és Bézsényi-dűlő nevű határrészekén helyezkedik el. A Balaton egykori mocsarából kiemelkedő egyik dombháton húzódik, ahol a leendő M7 autópálya

nyomvonalának, illetve csomópontjának területén 2003. március 27. és december 8. között több korszak 1620 régészeti objektumát tártuk föl.

2004. június 23. és augusztus 19. között a leendő főpálya és a csomópont, valamint az új (Kaposvár-Fonyód) bekötőút területét tártuk fel a 809–810 és 750 határpontok között. Ezen a 9100 m²-es felületen 323 objektum került elő.

Egyetlen *őskori* objektumot, a kelta telephez tartozó gödröt dokumentáltunk a bekötőút területén. Az *Árpád-kori* telepnek elszórtan további kisszámú külső kemencéje, kemencecsoportja került felszínre. A *török kori* és *kora újkori* település újabb részét tártuk fel. A telepnyomok főleg a szelvény É-i felében mutatkoztak igen intenzíven, középső részén is nagy sűrűségben jelentkeztek: gödrök, mély tárolóvermek, árokszakaszok, cölöphelyek, két földbe mélyített építmény. Utóbbiak mindegyikében többszörösen megújított, „nyolcas” alaprajzú kemence helyezkedett el. Az egyik mély gödör aljában hét szarvasmarha teljes vagy részleges vázát találtuk meg. A szelvény ÉK-i részét egy igen nagy kiterjedésű gödörkomplexum uralta, teljes Ny-i felében pedig egy hosszú árok futott végig, amely vágta a többi objektumot. DK-en, már a bekötőút területén három kút került felszínre, kettőben megmaradt a csapolt deszkázatból álló faszerkezet, a kutak alján ép, illetve alig törött korszakat találtunk.

A szelvény ÉNy-i részén feltártuk a tavalyi kis „sírkert” K-i folytatását. A tíz sír két sorban helyezkedett el, amelyeket árok kerített egy téglalap alaprajzú területen belül. A sírokba háborús cselekmények áldozatait temették el, ezt támasztják alá a fej nélküli holttestek, a végtaghiány, a csontokon látható sérülésnyomok, ólomgolyó-maradvány. Némelyik sírba több személyt (pl. két felnőttest, illetve négy gyermeket) temettek el. A török korszakból származhat egy sír is, amelyben minimum tíz ember egymásra dobott csontvázát figyeltük meg, de csak háromnak volt meg a koponyája!

Újabb temetőre bukkantunk a temetőtől délre kb. 60 m-re, amelynek szélső két Ny-i sírját 2003-ban már dokumentáltuk. E sírkert szintén téglalap alaprajzú volt, és sorokba rendezett sírokból állt. A kerítőárok teljes déli szakaszát azonban nem sikerült megfigyelni. A feltárt 68 sír között üres sírok is voltak. Kettős temetkezésekre, fej nélkül eltemetett halottakra itt is akadt példa. A koporsó famaradványai csak két-három esetben őrződtek meg, a koporsó meglétére utaló vasszögek, kapcsok gyakoribbak voltak. A keltezést elősegítő mellékletek száma igen kevés, két gyereksírban maradtak meg a fejdísz (párta) elemei. Az egyik gyermeket valószínűleg az ingnyakra varrt, füles gombokkal díszített ingecskevel temethették el. Egy esetben sodrott/tekerceslt karikájú, ötszögletű lemezből kialakított fejű gyűrű került napvilágra, másik esetben a sír betöltésében I. Miksa 1578-ban vert dénárját találtuk. A temetőt ezen leletek alapján a 16–17. századra keltezhetjük.

GALLINA ZSOLT – SOMOGYI KRISZTINA